

GLASLO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT.
 RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODIŠNJE K 32.—, POLUGOD. K 16.—, ČETVRTGOD.
 K 8.— POJEDINI BR. 1 K. IZLAZI TRI PUT MJESEČNO.

Pustinjom k slobodi.

Sukotski blagdani sjećaju nas na četrdesetgodišnje lutanje po pustinji na putu iz egipatskog ropstva u izraelsku zemlju. Istorija nam priča, kako se teško rastavljao izraelski narod od svojih ropških navika i udobnosti. Izraelčani bili su navikli na lance, jer još nijesu bili postali pravim narodom; svijestan narod ropških okova ne trpi. S toga je morala masa neodgojene izraelske zajednice ići školom života i iskustva, da od stotine hiljada nepripravnih dođe u obećanu zemlju samo deset hiljada iskusnih jakih i mladih ljudi. Mojsije je morao najprije odgojiti narod svoj i pripremiti ga, da uzmogne ispuniti etičke zapovijedi jedinog Boga.

To su bili prvi školski dani za izraelski narod u pustinji. A kad narod stiže u obećanu zemlju, bio je već svladao svoje djetinske nemoci. U novoj zemlji bio je nov čovjek, slobodan je čovjek u svojoj zemlji slavio pustinjske dane svoje. Sukotska slava u Palestini bila je slava veselja, slava pjesme i pobožnih himna. Oko žrtvenika božjeg u hramu plesala je mladež držeći u rukama vrbove grančice i zelenje s obale Jordana. U tim se danima slavila pobjeda tora i tora je bila vedra mlada nevjesta. Tako je slobodan narod slavio svoje pustinjske dane.

A danas smo u galutu. Galutski su dani za nas dani iskušenja i mi još uvijek idemo pustinjskim putem i nalazimo se u školi pustinjskog odgoja. Još se mnogi klanjaju zlatnom teletu, ima ih, koji još jednako pitaju, da li židovski narod ide pravim putem, ima ih, koji ropstvo ljube, kao što su nekoć egipatski robovi čeznuli za punim loncima. I danas se isto zbiva, što se zbivalo za vrijeme Mojsijevo: dok je Mojsije stvarao vječne zakone, dotle su ropске duše gradile na prolaznom blagu zemaljskom. Dok danas vode židovskog naroda i mladež njegova ponosno i otvoreno priznaju vječnost etičkih zakona Mojsijevih i podnašaju sve na svom pustinjskom putu, dotle se lijeni odnašeni robovi zemaljskog blaga zaustavljaju na putu k slobodi.

Pitat će nas djeca, kad blagdani dođu, što će biti s onima što zaostaju, a mi ćemo im pričati istinsku priču o pustinjskom lutanju židovskoga naroda. Reći ćemo im: Nekoć je morao židovski narod četrdeset

godina očistiti dušu svoju u pustinji, da bude dostojan slobode. A danas, poslije pustinjskog putovanja od dvije tisuće godina, trebat će najbolji u narodu samo četiri godine, da stvore sebi hram i dom i zemlju u slobodnoj državi. A oni, koji ne vjeruju, ostat će u tuđini i nestat će ih među tuđincima, kao što su nekoć slabići ostali u pustinji plijenom vjetra i divljih zvjeradi.

To će biti druga škola pustinjskog putovanja židovskog naroda. U novu zemlju doći će svi oni, koji su jakog srca i čiste duše, jer njih je pustinjsko lutanje pročistilo. Dok se mnogi, koji ne vjeruju, budu zaustavljali na putu i tražili na pragovima tuđih kuća milosrđa, dok svi ovi budu u strahu sakupljali kao pijesak mrvice poklonjenih pravica i dok budu sakriveno i nepotpuno slavili blagdane u galutu, dotle će etički pročišćena generacija preći preko Sredozemnog mora kao nekoć Izraelci preko Crvenog mora. Bit će to manjina u židovskom narodu. Ali će oni biti jedini, koji će iz sveg srca svoga slaviti sjećanje i uspomenu na pustinjske dane. Sukotski blagdani u novoj Palestini bit će opet dani puni veselja. Sa žrtvenika u velikom hramu jerusalemskom dizat će se himna Bogu, mladež će pred hramom plesati, a u svakome židovskom selu slavit će se uspomena na dugo pustinjsko lutanje u galutu.

Tako ćemo pričati djeci svojoj.

Ali ćemo im i to pričati, da je Sukot blagdan skupljanja sviju snaga u narodu, blagdan sloge i razumijevanja, blagdan zajedničke volje i zajedničkog čina. Reći ćemo djeci, da ne osuduju one, koji nijesu još sasvim pročišćeni, te ne mogu odmah napustiti pustinjskog lutanja. Bit će ih, koji će kasnije doći do istine, jer duša je njihova još neslobodna u galutu. I oni će sukotske blagdane slaviti s grančicama palestinskog bilja i plodovima palestinskog drveća. Sjetimo se uvijek, da su dani pustinjskog odgoja teški dani, ali da vode uvijek pravom putu i pobjedi velikih etičkih zakona, koje nije židovski narod napustio ni u najtežim časovima galutskim. Tako će Palestina i galut slaviti upomenu na pustinjske dane: u Palestini će se slaviti oslobođenje, a u galutu će čeznuti za slobodom.

Jichak ben Moše.

Židovsko-američki kongres.

Od sudije Julijana W. Macka, predsjednika američko-židovskog kongresa i odbora židovskih delegacija kod konferencije mira.

Iz zbornika: »Les droits nationaux des Juifs en Europe orientale.«

Židovski kongres u Americi znači epohu u povijesti republike s onu stranu mora. Tristo delegata izabranih po 350.000 birača, odaslano je iz svih država Unije. Osim toga odaslano je 100 delegata kao zastupnika svih onih židovskih organizacija, kojih radno polje znatno premašuje granice lokalnih interesa. Isključila se ne mnogobrojna, ali ipak ne bezuplivna manjina.

Samo dva glasa izjavila su se protiv Balfourove izjave; može se reći, da su se svi zaključci kongresa stvorili jednoglasno.

Izabrao se odbor od 52 člana, muževa i žena, koji zastupaju sve moguće nazore u židovskom pitanju. Iza dugih diskusija i pomnijivih vijećanja, kojima je vješto upravljao predsjednik Louis Marshall, podnio je odbor jednoglasno prihvaćen izvještaj u pogledu prava, koja imaju da se traže pred konferencijom mira u korist Židova istočne Evrope.

Prijedlozi, koje je konferenciji mira podastao odbor židovskih delegacija, sadržavaju u sebi želje američko-židovskog kongresa. Zaključili su se neki domaći k rezolucijama, koji su se bile prihvatile u Americi, ali ništa se nije izostavilo iz njih!

Ne valja misliti, da je po kongresu u Parizu odaslani odbor bilo kako pokušao, da nametne svoja mišljenja zastupnicima istočno-evropskih Židova. Jedinstvo, koje se postiglo u odboru židovskih delegacija, pokazuje samo, da je saglasnost između raznih dijelova židovstva potpuna, kako u pogledu zahtjeva, važnih za uzdržanje života, slobode i vlasništva Židova tako i u pogledu nastavka njihova postajanja kao narodnosti u onim zemljama, u kojima se Židovi sami smatraju jednom od onih narodnosti, koje tvore državu, a i njihovi ju građani takovom smatraju.

U svemu dadu se zaključci svesti na priznanje i praktičnu provedbu jednakopravnosti židovskoga naroda kako u pogledu individualnog tako i zajedničkog života. To će reći posve jednako pravo za

Židove kao za nežidove, proglašenje tih prava za sve građane, kako to nalazimo u svim modernim ustavima; priznanje narodnih manjina u državama istočne Evrope kao posebnih (distincts) i autonomnih tjelesa u pogledu osnivanja i uprave škola i drugih uređaba uzgojnih, vjerozakonskih, dobrotvornih i za socijalnu skrb; pravo na sarazmjerni udio na javnim fondovima, koji su tome namijenjeni, zaštita pred profanacijom šabata i pravo, da na druge dane idu za svojim poslom; konačno pravo, da se u nastavi i u privatnim i javnim stvarima služe svojim jezikom.

Da se stane na put opetovanju pretrpljenih zala, zahtijevalo se osim toga, da se zagarantovanje tih prava utvrdi u osnovnim zakonima novoosnovanih ili povećanih država i da u slučaju povrede tih prava potpisivac mirovnog ugovora ili povrijedjena manjina može zahtijevati zaštitu kod lige naroda.

Židovski narod, stavljajući se pod zaštitu konferencije mira, ne zahtijeva specijalnog privilega. Što Židovi traže, nije drugo, već međunarodna zaštita pravednih minoritetskih prava u istočnoj Evropi, prava, koja su jednako potrebna da se oni sami održe, kao i pitanje svjetskoga mira. Ne traže za se više, no što se odobrava drugim narodnim skupovima, koji žive u kojoj državi. Ali ne može im se dati ni manje, ne će li se, da se ruši jednakost, što je traži pravednost.

Nordauova proslava u Londonu.

Zangwillov govor.

Na velikom mitingu 15. septembra u People's Palace u Londonu, što ga je priredila Engleska Cijonistička federacija u počast 70-godišnjice Nordaua, držao je govor proslavljeni spisatelj Israel Zangwill, koji donosimo u izvatku.

Pred 70 godina rodilo se u Budapeštu, u domu vrlo siromašna rabina i učitelja, dijete, koje je povod za današnji miting na drugom kraju Evrope. U Nordauovu tragičnom egzilu u Madridu ogleđa se tragedija njegova naroda, a podjedno ironija njegove sudbe. Jer nije li on, kao i dr. Yahuda, primljen u čast po narodu, koji je prognao pred četiri vijeka njegove pretke? Bila je sramota civilizacije, da je dr. Nordau bio primoran ostaviti Francisku. On je bio sav svoj život borac za ona načela, za koje su Franciska i njezini saveznici govorili, da se bore. Zar je mogla zvanična Franciska biti tako glupa te misliti, da je autor konvencionalnih laži civilizacije bio prijatelj pruskog militarizma? Ta kad je njegovo slavno djelo 1883. bilo štampano, prodaja se njegova u Austriji zabranila, a jedan je razlog bio, »što vrijeđja članove carske porodice, da buni javni mir kušajući pobuditi prezir ili mržnju protiv cara.« Valjalo je pozvati ga u Englesku kao evropskog velikana nezavisnih naziranja i njegovo bi moćno pero i osobito poznavanje kontinentalne politike bilo neprocjenljivo u suzbijanju njemačke propagande.

Zangwill na to ocjenjuje značenje Nordauovo za cijonizam, prikazuje, kako je Nordau u svome djelu »Bolest stoljeća« napadao na kapitalistički poredak i zagovarao preustrojstvo društva po ljubavi i radu, a ne po mržnji i zavisti. Zatim Zang-

will upućuje na djela, koja je Nordau u egzilu u Madridu napisao.

Prelazeći na Nordauovu cijonističku djelatnost ističe, da je kao Nordauov prijatelj dospio u cijonistički pokret, koji mu se učinio utopijom, ali čim je više zašao u nj, tim je više vjerovao u nj. Cijonizam radi za cijelo židovstvo; religija je sačuvala narodni duh kroz mal ne dvije tisuće godina, pa ako narodni duh trijumfira, on će joj se odužiti. Narodni blagdani ne mogu biti drugi no oni, koji su se svetkovali u doba Biblije.

Ako je Engleska izgubila mnogo ne posluživši se Nordauovim uslugama, koliko je veći bio gubitak za cijonistički pokret, što je bio lišen svoga najvećeg živog vođe u času najveće krize ne samo u svojoj, već u historiji Židova u opće kroz 1850 godina. Neka se ne kaže, da je bio odviše intelektualan. Imajući pred sobom djela profesora Wilsona i profesora Masaryka, prošlo je za nas doba, gdje smo se divili staroj družbi »praktičnih« političara, koji su doveli svijet u kaos i bankrot. Po gdje koji bi bio gori predsjednik Palestine nego Nordau.

Obećanje Engleske. Skeptici i cinici kažu, da je vlada dala obećanje cijonizmu, kad je rat zlo stajao, a sad, kad se Engleska okoristila simpatijama, koje je izazvala, njezino će obećanje biti »komad papira«. Milijuni nesretnih Židova, u koje je ušla nova nada, bili su, po toj teoriji, prevareni, a njihove patnje bile su iskorišćene po najvećoj sili u povijesti u času njezina najvišega trijumfa. Austrijski su Židovi usred rata izjavili i uzeli na se rizik te izjave, da im je Engleska bila više matična njihova država. Protivština triju milijuna Židova Amerike prema Engleskoj radi ruské alijanse obratila se u simpatije i udivljenje. I bila je to obmana, jer Engleska se, po nazoru tih cinika, sprema da zapadne u duševni bankrot u času, kad Liga naroda tako nužno treba osobito pouzdanje u britsku dobru volju, nakanu i čast. On ne će u časka vjerovati, da bi Engleska htjela biti tako podla li tako luda. Istina, da je postojala i takva militaristička administracija u Palestini, kao nešto povoda ovoj ciničkoj sumnji, koji je pogodovala sve elemente pučanstva osim Židova, ali on drži, da se to činilo od boja. Britska je mirima uođenika u Egiptu, a u Palestini vlada sad baš podsjetila palestinsku riječ: »Ona je odlučila, da će se sposoban evropski-židovski vojnici, koji su učestvovali u već prošao kušnjama rata, doskora vratiti u Palestinu, kao spojni oficir između cijonista i lokalne administracije. Fakt je bio, da britski interesi jednako kao i židovski, i u opće interesi civilizacije traže stvaranje države na granicama Evrope, Azije i Afrike. I ne stvore li Židovi te države, on bi volio znati, tko će, u ovo doba umanjnih sredstava i uništene ljudske snage, doprinijeti potrebna sredstva i još potrebni entuzijazam, da obrati malarijsku, kamenitu polupustoš, bez ugljena i željeza, u cvatući kraj.

Arapsko pitanje. Jedan od najboljih Engleza obratio je pred nekoliko generacija misli o britsko-židovskoj državi. Bio je to glasoviti filantrop, lord Shaftsbury, a ne on, Zangwill, koji je prvi rekao: »Dajte zemlju bez naroda, narodu bez zem-

lje«. Vi ste sad čuli o kojih 600.000 stanovnika većinom arapske krvi. Ali je li to u protinbi sa Shaftsburyjevim riječima? Stanovnici nijesu narod. Što su ti stanovnici radili, već što su pod Turcima pomagali uništavati Palestinu? Gdje su im gradovi, građevine, vodovodi, škole, kultura, ili bar agrikultura? Većinom su još polunomadi. Primijeniti brojne ideje savremene demokracije na takvo pučanstvo i dozvoliti mu, da dobije nadmoć nad židovskom manjinom, koja sačinjava ono malo civilizovanih oaza u zemlji, bilo bi apsurdno. Židovski je problem, poput židovskog naroda, nešto osebujno i može se riješiti jedino sredstvima jednako osebujnim. Lord Robert Cecil rekao je svojom običajnom spoznajom, da britsko riješenje ima da bude uzorom konstruktivne politike. Takova stvaralačka politika umjesto prijašnje destruktivne politike bila je u istinu u opće mnijenje lige naroda. »The Times« su suviše podupirali moralno pravo Židova na Palestinu uz uvjet, da se obezbijede slobostine felaha. Slobostine felaha ne treba obezbijediti; ne da se zamisliti, da bi se židovska država spominjući se, što duguje vlastima i svojim vlastitim idealima, mogla ponijeti poput nove poljske države. Pod židovskom zastavom svi dijelovi pučanstva mogu biti sigurni za dolečno postupanje. Od Arapa bi došla prava smutnja, ako bi oni zagospodovali; jer oni bi nastojali, da zatvore Palestinu za židovsko useljivanje. Siromašni Felahi bili bi bar tako zadovoljni da žive u židovskoj zemlji kao u Turškoj, ne, oni bi se snalazili kud i kamo bolje. Njihovi odsutni zemaljski gospodari su oni, koji razvijaju tako snažni lokalni patrijotizam. Protivština protiv Židova ne dolazi od muslimanskog elementa već od pokrštenih Arapa podstrekanih od rimokatoličke protivštine. Postojala je pogibao, da će britska vlada, zastrašena ovim intrigama, promijeniti svoje nazore. I on spočitava, da su cijonističke vođe radile u prilog arapskih agitatora; oni nijesu dosta odlučno iznijeli svoju stvar pred konferenciju mira.

Balfourove deklaracije. Dr. Weizmann nije zahtijevao židovske države. To se naziva taktičkim, ali u istinu to je bojažljivost. To je napuštanje cijonizma. On ne zna, što se razumijeva pod »židovskom narodnom domajom«, ako to nije »Židovska država«. Prastara čežnja večeri pashe nije samo: »Do godine u Jeruzalimu«. Na nju se uvijek nadovezuje: »Do godine sinovi slobode«. To nije sloboda, da budemo zastupani kao manjina u palestinskom vijeću, koje se predlagalo, da se osnuje u Svetoj Zemlji. Dr. Weizmann kaže, kad bi bio zahtijevao državu, ne bi je dobio. On, Zangwill, mogao bi mu dokazati da je istinu novina, da je to bilo baš ono, što se razumijevao pod Balfourovom deklamacijom, da ona želi dati državu i da klaričion, što, stiče simpatije svijeta, Balfouru, dajući mu i neodgovoran državnik. Balfour nije mlađi »narodna domaja« mogu Riječi »Židovska država« čati kako mu drago; ali se sofistiki izvlači, da je prilikama. A smisao riječi opredjeljen je prilikama. U času, u koji čas ih je Balfour rekao? U času, kad se radilo o oslobođenju i uspostavi potpuno slobode. Ono što je imalo dati Židovima, ne može da im se dade. Monarhima, da im se dade, ali ne mogu dati Česima ili Jevrejima. Monarhi, kad se strožno je predlagati, da se Židovima dade sloboda u Palestini, imaju u man-

no crnci u svojoj republici Liberiji. Jednako monstrozna je vlastita deklaracija Weizmanna, da se židovska država ne bi dala izvesti, kad bismo je dobili. Što su anticioniste govornice kroz sve te godine, kažu sad cioniste. Istina, sadašnja cionistička egzekutiva ne može izvesti državu. Ali ona je prolazno tijelo.

Židovi kao državnici. Da se na Židove svali odgovornost za državu, treba da nasmognu ljudske sile i žrtve, o kojima danas nemaju ni predodžbe. Židovi su u samoj Engleskoj imali prije rata četiri potkancelara, neznatno australsko židovstvo bilo je kadro, da dade u sir John Monashu jednoga od najvećih generala i tečevina rata. Istina, Engleska je već dala vladalaca Indije u osobi g. Montagu-a, ali tko može predviđati vladalaca i kabinet-skih ministara u svih 15 novih država Evrope, vladalaca, koji su kakvegod im bile mane, dokazali, koliko moćan rezervoar sila ima u židovskom narodu. Nije li dr. Weizmann sam bio otkriće? Nordau je jednom rekao, da je Hezrl bio velik violinista bez violine. Dajte židovskom narodu mogućnost djelovanja, i niko ne će moći da odredi granice njihove muzike ili njihova djela. On, Zangwill, odbija tvrdnju, da su teškoće na putu do židovske države nesavladive. Mase su ispravno držale, da je Balfourova izjava obećanje židovske države i nemoguće je, da se Balfour, obećavši je, frivolno poigrao s njihovim najsvetijim osjećajima. Tome velikome ministru spoljašnjih posala morale su biti poznate poteškoće: Arapi, crkvene intrige, sveta mjesta itd. S toga se opravdano može predmijevati, da je, davši svoju poznatu deklaraciju, znao, kako će se nadvladati te teškoće. Samo to može da bude neka naknada židovskom narodu za njegove meizrecive patnje u ratu. Dok su pogromi protiv Armenaca jenjali dovršetkom rata, pogromi u Poljskoj, a još većma u Ukrajini, nastavljaju se. Velika sila od nekih dvadeset nacija skupljenih u konferenciji mira nije bila kadra spasti Židove od brutalnosti i potoka krvi, kakvih nije bilo ni u najmtačnijim od mtačnih vijekova. Strašni je položaj Židova u centralnoj Evropi svraćao njihove misli sve to više prema zemlji, koja bi bila njihova. Oduzmite im nju i njihov život će biti posve crn. Jer ne ostaje im ni staro utočište emigracije. Posvuda narod zatvara vrata. Kuda će? Što će da bude s njima? Svaka od novo otvorenih ili na novo uspostavljenih država svečano se ograđuje protiv jedne idealne tekovine konferencije mira: obezbjeđenja minoritetskih prava. Izjavljuju, da je to povreda veličanstva njihove suverenosti. Budu li primorane da potpišu, za cijelo će održati svoju riječ samo na papiru. U svim se drugim krajevima svijeta sprema velika provala antisemitizma. U ostvarenju židovske države u širokoj mjeri s mogućnosti proširenja leži jedino političko riješenje tih problema.

Mjera useljivanja. Ali dr. Weizmann je kazao, da se u Palestinu uz ovu usku koncepciju židovskih prava može useliti samo nekoliko tisuća na godinu. On, Zangwill, ne čudi se, da je Nordau iz svoga progona protesta protiv toga naglasivši, da je pučanstvo jedino vrelo blagostanja i rada. Takova ograničena imigracija ostavila bi prevlast Arapa pre-

dugo, a odgovaraje bi bilo opasno. Linija najmanjeg otpora nije pravi put za jedan narod. Istina je, da zemlja iziskuje sanaciju i da se prvi useljenici moraju pomnjivo odabirati, ali to nije razlog, zašto se plan ne bi osnovao na znatno odvažnijoj mjeri. Weizmann možda počinja pogrešku, da računa sa sadašnjim sredstvima umjesto da uvaži budućnost. Nezahvalna je stvar kritizovati tako neumornoga čovjeka, kome pokret toliko zahvaljuje. On se raduje, što se Weizmann nije bojažljivo podvrgao stannom pokušaju lokalne administracije, da sa Židovima postupa kao s djecom, već da je angažovao najvećega gradioca gradova na svijetu, profesora Patricka Geddesa, da dobije prijedlog situacije. Neka bi ovaj akt inicijative bio ocem mnogih drugih! Preporučio bi Weizmannu riječi Mojsije Jozui: »Budi jak i odvažan; jer ti ćeš da dovedeš djecu Izraelovu u zemlju, koju sam joj namijenio; i ja ću biti s tobom«. Ako u ovaj čas preudešavanja svijeta cionizam svojom krivnjom ili krivnjom britske vlade ne zadobije nešto pozitivno za židovske mase, bile bi dvostruko zavedene. Židovska teritorijalna organizacija nije iznijela pred sile skupljene u Parizu drugog plana zato, da dade cionistima slobodno polje. Zato tereti cioniste i g. Balfoura dvostruko odgovornost.

Franko-katolička intriga. Opetuje, da je sva anticionistička agitacija franko-katolička intriga. Papa je obećao Sokolovu, da će pogodovati britsko-židovsku Palestinu. Francezi traže mandat za Siriju, ako Englezi dobiju mandat za Palestinu. Ali te dvije stvari nijesu jednake. Cijelo židovstvo želi da Palestina bude britska. Svi Sirci ne žele, da Sirija bude franceska. To su činjenice. Englesku optužuju, da intrigira protiv Franceske, ali tko pozna Siriju, zna, da ne će da bude Franceskoj podvrgnuta. Odlučili se prema tajnom ugovoru, Franceska ima pravo tražiti svoje pravo i Engleska joj ne može uskratiti pomoći. Ali time bi se dogodilo, da bi se ove zemlje žrijebale kao ratni plijen. To je jednako očito kao i to, da je ovaj tajni ugovor postao opsoletan, čim je Amerika ušla u rat za idealne zahtjeve. Primijene li se stara načela plijena, ne smije se zaboraviti, da su znatan dio za osvojenje Palestine doprinijeli Židovi. Osim židovskih bataljuna u ovome ratu, britskim su silama u veliko pomogli Židovi u zemlji. Porodica nikad ne prežaljenog agronoma Aronsona bila je osobito djelatna u vodenju britskih četa i jedna kei ove porodice postala je narodnom junakinjom voleći se usmrтити no odati tajne neprijatelju. Ako nakon svih žrtava i nada bilo nespretnošću cionista ili radi hrišćanske nevještice ili mržnje Židovi ne dobiju ni države ni sigurne mogućnosti, da je osnuju u buduću, tko može da previdi posljedice takova razočaranja? Nije li Evropa dosta već puna očajnih zajednica, legla amarhije i kaosa?

Sjene mača. Hoće li se, da Židovi proživljuju daljnje 2000 godine u sjeni mača, kao plijen svake provale rasnog huliganstva, bez ikakve nade u sreću u dolazak bolje i ljepše budućnosti? To je realni problem. Taj problem ima da riješi cionizam. Nikakvo manje riješenje ne donosi pomoći. Nastanak od nekoliko stotina tisuća Židova, koji će govoriti jevrejski, bit će

lijepa pojava, ali ne može da izvede radikalnog obrata u položaju Židova, za koji su radili osnivaoci pokreta. Takova tekovina bila bi više luksus, a židovski narod ne može da sebi priušti luksusa. U prvom redu ima da se pobrine za krute potrebe. Bez valjanih uvjeta on bi preporučio otok Palestine; neka Engleska zadrži svoga bijeloga slona, neka Arapi nastave orati tlo svojim primitivnim plugovima. I dok groznica hara medju stanovnicima Palestine i kamenje uništava njezinu žetvu, neka hrišćani gledaju, kako im nevjernici skvrne svetinje i neka krst i nadalje bude simbol mržnje. Židovi svijeta uvjerit će se opet, da stoje sami o sebi i da samo sami sebe mogu spasiti. Ali on ne će da izvrši pesimističkom notom. Sad je čas, da se traži slobodna i puna Palestina i on želi, da Nordau bude domaćin medju nama, da proširi i pročisti put do Cijona. Priredit ćemo doličnu dobrodošlicu ovoj otmjenoj sijedoj glavi. No u ovaj čas naše se misli obraćaju prema Španiji, noseći staru riječito uvjerenje poštovanja, odanosti, ljubavi. —

Odgovor dra. Šmarje Levina. Uvjerava miting, da narodne težnje vođa cionizma nijesu manje od Zangwillove i drugih kritičara. Svi oni imaju istu težnju; razlika je samo u metodi. Oni, koji su odgovorni za cionističku politiku, misle, da se njihove težnje mogu najbolje ostvariti postepeno, jer početi kod krova umjesto postepenog razvijanja moglo bi uzrokovati katastrofu za židovski narod. Vođe ne zadiru od kritičizma, ali se protive duhu sumnjanja, koji se posijao, a koji za cijelo nije koristan. Valja zato biti zahvalniji g. Zangwillu, što je izrazio svoje uvjerenje da će Velika Britanija izvršiti svoje obećanje dano Židovima! Ističe velike napore dra. Weizmanna i njegovu potpunu samopožrtvovnost i odanost pokretu. Želi, da se spozna, da članovi Akcijonog Odbora, svi spoznaju svoju odgovornost. Oni odgovaraju za sve, što su učinili, ali jednako će i sav židovski narod biti odgovoran, ne učini li sve što mora u ovome najkritičnijem času židovske istorije.

Iz židovskog svijeta.

Morgenthauov govór u Lwowu. U pučkoj skupštini, priređenoj u čast Morgenthau-a u Lwowu, reče on:

»Došli smo amo, da iznademo istinu i da je objavimo svemu svijetu.

Poznam Palestinu, a poznam sad i Poljsku. U pogledu Palestine držim, te će sav svijet pristati, da se učini utočištem za naš duh i našu kulturu, židovskom zemljom, jer sav svijet vjeruje u to, da je to pravo riješenje židovskog pitanja. Mi američki Židovi želimo vam u vašem nastojanju mnogo sreće i mi ćemo vas svim silama podupirati. Ali cionizam ne znači potpuno riješenje židovskog pitanja. Milijuni Židova moraju još ostati ovdje, a za ove se mora naći riješenje i to odmah. I tu hoćemo da pokušamo svojim imanjem, svojim razborom i svojim radnim silama, da pomognemo osam milijunima Židova u Rusiji i Poljskoj i da obezbijedimo njihovu budućnost i mislimo, da će nam to poći za rukom.

Ma da između hrišćanskih naroda činimo samo malen broj, ipak smo dostatno jaki, te nemamo povoda za očajavanje.

Kad stignem opet u Ameriku, putovat ću zemljom i reći ću ljudima: Kad biste vidjeli, u kakovim prilikama živi osam milijuna ljudi u Poljskoj, Ruskoj i Turskoj, shvatili biste, da morate pomoći. I oni će pomoći. Ali nikakvo se rješenje ne da zamisliti, ako se Židovima ne bi dozvolilo, da sebi grade domaju u Palestini.»

Protužidovski ekscesi u Lodžu. Povođom štrajka u Lodžu došlo je do protužidovskih izgređa, pri čemu je bilo mrtvih i ranjenih.

Odšteta za židovske općine u Poljskoj. Departman za vjeru kod ministarstva za vjeru i prosvjetu dobio je posredstvom Poljske likvidacijske komisije u Parizu fond za naknadu šteta, što su ih počinile njemačke, ruske i austrijske čete za rata u zgradama židovskih općina u sinagogama i bogomoljama i školama.

Općinski izbori u Vilni. Ujedinjenje židovske listine dobile su 14.063 glasa. Narodna poljska stranka imade 31, Židovi 14, a socijaliste 2 mandata.

Pogromi u Ukrajini. Prema vijesti organa Poljskih boljševika u Rusiji »Glos Komunisty« počinile su čete Petljure ove pogrome: U Zmerinki, koju su posve uništili, usmrtili su 11 Židova, u Bradilovu 23, u Szpikovu 60, u Brazlavu 40, u Peczaru oko 200, u Baru oko 30. Osobito okrutan bio je pogrom u Peczaru, gdje nisu štedili niti žene ni djecu. Prema istomu je listu brojevi su pogromskih žrtava u guberniji Podoljskoj ovi: usmrćeno je u Brazlavu 388 osoba, u Lutinu 212, u Tulczynu 519, u Peczaru čitavo židovsko pučanstvo, u Janovu 300, u Kaczanovki 3, u Strizovki 8, u Tracsanceu 500, u Obodovki 150, u Berzezadi 800, u Vapniarki 60, u Baru 20, u Jaltuskovu 20, u Zmerinki 35, u Kitajgorodu 85, u Kamienčeu 100, u Pikovu 68 osoba. U Vinici boravi oko 4000 pogromskih bjegunaca.

Pogromi u Ugarskoj. U povodu pogroma u Czeldömölku napušeno je 8 osoba. Sudac i notar stavljeni su pod istragu.

U Budimpešti šire se letaci, koji zabranjuju osobni i poslovni saobraćaj sa Židovima.

Ministar unutarnjih posala Beniczky naložio je vladinim komesarima, da energično spriječe nastojanja za pogromima. Ministar će učiniti bezobzirce odgovornima oblast za svaki propust.

Vrhovni gradski kapetan u Budimpešti izdao je naredbu, kojom se imade uvesti kućne uhode po ruskom uzoru, koji se zovu opunomoćenicima za sigurnost grada i ne smiju biti Židovi.

J. P. Z. javlja: U gradu Tapolcezi došlo je do izgređa protiv Židova, kod kojih su učestvovali i čete. 2 Židova su usmrćena. U Kiszczellu usmrćeni su svi Židovi, a i 2 učitelja, koji su stanovali kod Židova i koje su držali Židovima. Pljačke su bile organizovane. Dosad su napušene 92 osobe, među njima komandanti tamošnjeg vojničkog odjela natporučnici Vajda i Stefenek. Dvije djevojke bacile su se u bunar, da izbjegnu oskvrnuću.

Američki pukovnik glavnog štaba Natan Horowitz izjavio je, da će se udesiti u Budapešti međunarodna komisija, u kojoj će on zastupati Ujedinjene Države, a koja će kontrolirati policiju. On ne će trpiti, da se neđužni Židovi proganjaju,

a bude li koji Židov kriv, zahtijevati će on to strožu kaznu.

U više mjesta stigli su vojnički odjeli Engleza, koji obustavljaju novačenja za bijele čete i sprečavaju ubijanja i razbojstva njihova.

Papa i pogromi. Prema vijesti pariškoga »Croix« odgovorio je papa na apel jerusalemskih Židova protiv pogroma u istočnoj Evropi slično kao prije Židovima Ujedinjenih država. Uvjerava o svojoj skrbi za Židove u Poljskoj, Litvi i Ukrajini.

Protužidovske demonstracije u Beču. 25. septembra bila je u Beču skupština pred vijećnicom, koja je tražila izgon svih od augusta 1914. useljenih istočnih Židova. Postojala je bojazan, da će se udesiti prigodom židovskih blagdana pogromi, pa su svi mostovi preko dunavskog kanala bili zaposjednuti po policiji. Skupini od 500 ljudi uspjelo je doći u kotar Brigittenau, ali im se tamo oprlo kojih 400 cionista, no protivnici su se uslijed intervencije policije udaljili. Tim povodom zapitao je zastupnik Ujedinjenih Država Mr. Halsten državnog kancelara Rennera, je li ispravna vijest, da se spremaju progoni Židova, što bi on žalio, jer bi to utjecalo na javno mišljenje protiv Njemačke-Austrije u Ujedinjenim Državama.

U posljednje su vrijeme učestalinapadaji na Židove u najživljim ulicama bečkim.

Liberalnost litvinske vlade. Dr. N. Solovejčik, ministar za židovske stvari u Litavskoj, saopćio je zakonsku osnovu o djelokrugu ministra za židovske stvari u Litavskoj, koju je on izradio sa židovskim vijećem kod toga ministarstva. Prema toj osnovi zastupa ministar interese židovskoga naroda u Litvi prema vladi te izrađuje sve zakonske osnove, koje se tiču židovskih narodnih prava i izdaje provedbene naredbe. Ministar ima da organizuje Židove Litve na osnovi narodne osobne autonomije, duševne i socijalno ekonomske. U tu svrhu stvaraju se narodni organi na demokratskoj osnovi. U ministarstvu za prosvjetu i za rad i socijalnu skrb postoje uredi inspektora židovskih institucija, koji se popunjuju u sporazumu sa ministrom za židovske stvari. Uz ministarstvo postoji savjet, koji će raditi po pravilniku izradjenom po ministru. Zvanični jezik ministarstva je jevrejski i židovski u saobraćaju sa židovskim pučanstvom, inače državni. Pečat ministarstva ima litavski i jevrejski napis.

Iz boljševičke Rusije. O raspustu židovskih općina u boljševičkoj Rusiji saznajemo, da je uslijedila na poticaj komesara za židovske stvari Diamantsteina, jer da imaju buržoaski karakter. Stalin, komesar za narodnosti, nije bio s time sporozuman, no na ponovnu intervenciju potpisao je dekret o raspustu židovskih općina. Zajedno imao je da potpiše dekret o zabrani jevrejskog jezika. Na to je održana velika protestna skupština u Moskvi, u kojoj je rabin Mase držao sjajan govor. Drugi dan saopćio je rabinu knez Dolgorukov, koji je sada boljševik, da pučki komesar Lunačarski želi s njime govoriti, pa nakon tog razgovora nije dekret izdan. Denuncijacije židovskih komunista dovele su mañ ne do toga, da se cionizam imao zabraniti u Velikoj Rusiji, kaošto prije

u Ukrajini. Centralny ispolnitelny komitet odlučio je, da se za sad ne zabranjuje cionizam, jer nema dokaza, da bi se cionističke vodje, koje su ostale u Rusiji, bile kompromitovale engleskim intrigama.

Odlikovanje pukovnika Dreyfussa. Pukovnik Dreyfuss odlikovan je krstom počasne legije, o čemu sve francuske novine šute izuzevši »Matin«, koji donasa njegovu sliku.

Iz cionističkog svijeta.

Pedesetgodšnjica Viktora Jakobsona. Prošlog mjeseca proslavio je uvaženi član cionističkog vodstva, dr. Viktor Jakobson, pedesetgodšnjicu rođenja daleko od svoga rodnog mjesta Simferopola u južnoj Rusiji, ali blizu onim mjestima, gdje se odlučuje o sudbini židovskog naroda. Šira židovska javnost znade vrlo malo o Jakobsonu, jer se ne ističe kao govornik i jer u javnom životu nikada ne iskače na površinu. A ipak, je Jakobson jedan između najjačih stupova cion. organizacije. Njegova je saradnja na velikom djelu narodnog oslobođenja vazda bila poželjna, jer je čovjek neobičnog znanja, iskustva i vanrednih duševnih sposobnosti, a uz to neumoran radnik. I danas je Jakobson naš najvažniji političar u najboljem smislu te riječi. On nam je primjer za novi tip židovskog političara; on nas je naučio, kako da se uzgojimo za valjano političko mišljenje i kakovim metodama političkog rada da se služimo. U svojim političkim razlaganjima Jakobson obrazlaže zahtjev za Palestinu u prvom redu time, da cionska misao čini Židove sposobnim za produktivni rad u Palestini, i da se kolonizacija Palestine može samo izvesti po Židovima. Jakobson nas je naučio, da bez predrasuda promatramo narode, ljude i prilike; da se maštanje može spojiti s oprezom i da mogu nešto postići za svoj narod samo oni muževi, koji kraj najvećeg svladavanja samog sebe vjeruju u neslomivu snagu narodne duše. Niti trijezni filistar, niti teoretski doktrinir nisu podesni da vode židovsku politiku, već ljudi, koji umiju nutarnje sile cionizma iskorištiti tako, da utječu na prilike u svjetskoj politici. — Viktor Jakobson, naš učitelj-političar, svojim je tihim, ali neprocijenjivim radom mnogo pripomogao ojačanju i uspjesima cion. organizacije. Nadamo se, da će u današnje sudbonosno vrijeme, a i u budućnosti djelovanje tog skromnog i neumornog muža domijeti našem narodu još mnogo koristi i blagoslova. Želimo svečaru svaku sreću i pratimo s najvećim povjerenjem njegovo djelovanje, koje visoko cijenimo.

Herbert Samuel kod sjednice cionističkog akcijonog odbora. U sjednici užeg akcijonog odbora od 17. septembra bio je nazočan i Herbert Samuel. Raspravljalo se o važnim pitanjima u vezi s Palestinom, pa su pribivali i delegati palestinskih radnika. Zvanično se tvrdi, da je u položaju nastao povoljan preokret, pa da ima pouzdane nade, da će se dojakošnji odnošaji engleske uprave u Palestini domala promijeniti.

22. septembra bila je prije odlaska Dra. Weizmanna u Palestinu pouzdana konferencija. Weizmannov izvještaj proizveo je dubok dojam i naišao je na burno odobravanje. Prihvatila se jednodušna rezolucija, kojom se izražuje povje-

renje cionističkim vodjama i sporazum s njihovom politikom, a kojom se konferencija obvezuje, da će neumorno raditi za Geula-fond. 28. septembra otputovao je Weizmann u Pariz, a odavle ravno u Marseille, odakle je prvog oktobra sa suprugom na dulje vremena otputovao u Palestinu, kamo je otišao i Usiškin. Ondje hoće da položi osnovu radu nove cionističke komisije i da uredi odnose između Židova i engleskih upravnih oblasti.

Cionistička konferencija u Chicagu.

Za 14. septembra sazvana je u Chicagu američka cionistička konferencija, za koju vlada živ interes i kojoj se pridaje osobito znamenovanje za daljnji razvitak cionizma. Kao priprava održana je 1. i 2. septembra konferencija u New-Yorku. Prema izvještaju o radu organizacije broji uža organizacija u New-Yorku i New-Jersey-u 165.000 članova, zatim 8.000 pale-cion., 11.000 mizrahi. Za organizacijske svrhe skupljeno je 1.200.000, za Narodni Fond preko 200.000 dolara, akcija kolonijalnog društva prodano je za 300.000 dolara, a društva »Ahuzat-Cijon.« za 1.000.000 dolara. U Chicagu govoriti će politički referat valjda profesor Frankfurter. Max Norda u poslao je pozdravno pismo, u komu kaže medju ostalim: Na našu sreću obrazovalo se posljednjih 40 godina u Americi novo židovstvo od 3.000.000 duša, čija je dužnost, da se skrbi za budućnost našeg naroda. Geografski pojam Palestine mora se odrediti prema tradicionalnim granicama i ni na koji način ne smije se dozvoliti, da se granice zemlje bilo kako okljaštre. Vrata Palestine moraju biti otvorena za neomedjenu imigraciju. Ironija je i uvredljivo za nas, kad nam se kaže: »Palestina je vaša« — a podjedno nam se zatvaraju granice. Sve tlo, koje je pripadalo turskoj vladi, mora postati svojina židovskoga naroda. Privatno vlasništvo može se teći samo po načelima našega zakonodavca Mojsije, za što već ima pokusa u Argentini i na čemu je Henry George u Sjevernoj Americi sazdao teoretski sustav. Američki Židovi moraju preuzeti i sazov židovskog svjetskog kongresa. Po njemu će početi nova epoha u političkom samoodržanju staroga židovskoga naroda.

Uapšenje cionističkih vodja. U Petrogradu su boljševici uapsili svih 5 članova cionističkog centralnog komiteta, koji su se tamo nalazili, medju njima gg. Brutkusa i Rubinsteina, nadalje sekretara »Hronike jevrejskoj žiznj«, Buraka i sekretara »Kadime«, Rappaporta, i čitav niz drugih cionističkih vodja.

Cionistički sastanak u Pečuhu. Cioniste grada Pečuha pozvali su zemunskog nadrabina dra. H. Urbach, da im održi informativno predavanje o cionizmu. Nažalost nije se moglo održati javno predavanje, već se radi prilika u gradu mogao održati tek pouzdani sastanak.

Valja primjetiti da neprijateljsko držanje nežidovskog pučanstva otežava sv rad. Osim toga vodi se i unutar židovstva još uvijek borba, premda se jasno opaža, da je utjecaj ultra-šovinističke stranke znatno popustio i da svi traže zbliženje s nama. Tim potrebnije je, da, i ako tiho, ipak sustavno radimo oko osviješćivanja pečujskih Židova.

Dr. Urbach je u odlučnom govoru razložio bit cionizma i prikazao neminovnu potrebu rješavanja židovskoga pitanja, u ci-

jon. duhu. Prelazeći na život Židova u galutu istakao je govornik kao naravnu posljedicu židovsko-narodnog naziranja neutralitetu borbi narodnosti, te čvrstu organizaciju svega svijesnoga židovstva. Razlaganje dra. Urbacha primljena sa bučnim povladivanjem, te je cionistička organizacija u Pečuhu darovala 2 dunema zemlje na ime g. gosta, a 560 K za očnu klinčku u Jerusolimu. Ovo uspjele predavanje čedan je početak, a nadamo se, da ćemo doskora moći javiti veće uspjehe.

Novi Vrbas (Bačka). Prije kratkog vremena boravio je u našem gradu gosp. nadrabini dr. Urbach iz Zemun, te je tom prilikom držao predavanje o cionizmu, te o zadacima i dužnostima Židova prema vlastitom narodu. Predavanju je prisustvovalo brojno općinstvo, koje je s velikim oduševljenjem saslušalo razlaganje dra. Urbacha. Iza blagdana pristupit će se osnutku mjesne cionističke organizacije.

Pichonov predgovor Sokolovljevoj »Povijesti cionizma«. Upravo je izašao drugi svezak Nahuma Sokolova »Povijest cionizma«. Prije samog prikaza povijesti nalazimo članak posvećen sir Marku Sykesu, koji je umro 16. februara 1919., a bio je decernent za blizu orijent u londonskome foreign office, a čija smrt je bila težak gubitak za cionističku stvar. Zbiljeno, kratko daje autor zatim priegled povijesti cionizma od drugog cionističkog kongresa do početka rata, dok glavni dio zaprema povijest cionizma za vrijeme rata. Time svršava istorijsko prikazivanje, te se nadovezuje na 240 stranica 91 appendix, koji sadržavaju veoma interesantna materijalija o prijašnjim židovskim i hrišćanskim palestinskim nastojanjima počevši od god. 1600. Izvrsno opremljeni svezak donša slike baruna Rothschilda, Sykesa, Balfoura, Allenbija, Lloyd Georgesa, Wilsona, Clemenceaua, Pichona itd.

Donašamo prijevod franceskoga predgovora Pichonovog drugoj svešci:

»Vjerna tradicijama svoje povijesti Francuska je netom opet, uz cijenu krvi tolikih svojih sinova pokazala, kako shvaća dužnosti, koje joj nameće njezina stogodišnja uloga kao osloboditeljice potlačjenih. Francuska izlazi danas pobjedonosna iz borbe za odluku, koju je vodila u ime prava, koje je ugrožavala brutalnost militarizma bez skrupula. Kao borac za velike ideje, koje je više no ikoli drugi narod posijala svijetom, čitla je naša zemlja iz svijesti, da je živ simbol pravednosti, snagu, da obori svoje protivnike. Ona ima, bar danas, pravo, da s ponosom kaže, da nema na svijetu rase ni naroda, koji ne bi mogao iznijeti svojih opravdanih zahtjeva, koji ne bi znao, da će za to u Francuskoj uvijek naći srce, koje će ih prihvatiti.

U miru i u ratu hoće Francuska, prisno vezana sa svojim saveznicima, da ostane vjerna svojoj riječi; obećala je narodnostima, koje su do nedavno još bile podjarmljene, da će braniti njihove interese i da će pribaviti poštivanje njihovim pravima. Ona ne će zatajiti obećanja kod njezina ostvarivanja te će, uvadajući novu eru u povijesti svijeta, opravdati žrtve, koje su se doprimijele zajedničkoj stvari. Ne će dopustiti, da se počini nepravda, došla ona otkud mu drago i bio joj žrtvom tko mu drago. Ona naročito ne će privo-

ljeti, a da ne digne glasan protest, da bi jedna etnička ili konfesijska većina u buduću svoju snagu bez kazni zloupotrebjavala na štetu svojih slabijih ili razasutih susjednih elemenata.

Takav odjek mora da nađe rječiti glas autorizovanog predstavnika cionizma kod Franceza. Gospodin Sokolov, koji stavlja u službu svog ideala iskušani talenat, sprema se, da nam prikaže povijest nauka, kojih je triumfu bez prekida posvećivao svoje najbolje sile. Spoznavši, koliko je danas važno, da se istorijski prikažu vrela i pretpovijest ideja, koje se ispovijedaju, htio nam je razložiti pravne zahtjeve, koje cionizam smije da stavlja, i da zahtijeva pozornost sila za se u času, kad pristupaju uspostavi cijeloga svijeta. Gospodin Sokolov, čija se vjera u konačni uspjeh našeg oružja nikad nije uskoлебala, ima jednako čvrstu vjeru u duh pravednosti, koji vlada radom konferencije mira. Simpatije i dragocjena potpora, na koje je naišao u naših britskih prijatelja, a koje mu je na ovome mjestu iznova formalno utvrdio gospodin Balfour, predvodiocima su cionizma siguran залог za prijem njihove plemenite nakane u Francuskoj.

Ne samo, da se doista židovska rasa tečajem vijekova neprekidno proganjala, decimirala, mučila — bez mira i pokoja, od mržnje, koje nije mogla razoružati, Židovi, još nesretniji no toliki drugi potlačivani narodi, koji su mogli sačuvati bar simbol svoje velike prošlosti, ni toga posljednjega traga nijesu mogli spasti. Tudinci su na njihovu mjestu postali gospodari u Judeji. Razasuti po cijelom svijetu teže danas mnogi od njih više no ikad za tim, da opet nadovežu na lanac svojih etničkih i religijskih tradicija, koji se raskinulo po tolikim osvajaocima, jednome za drugim. I oni misle, da je takova uspostava moguća samo, ako su joj potpurnjem realne činjenice, t. j. u ovome slučaju duševni narodni centar, na novo sazdan usred ruševina stare Judeje. Tko bi, ako nije izgubio najelementarnija čuvstva čovječnosti i pravednosti, mogao uskratiti prognanima, da opet zapreme svoje mjesto — s jednakim pravom kao ostali domaći elementi — u onoj Palestini, u kojoj će zajednička kontrola evropskih sila u buduću osigurati svakome poštivanje njegovih najsvetijih prava?

Kako je ušla u rat, da osigura konačnu pobjedu prava nad silom, čestita Francuska sebi na potpori, na koju je cionizam naišao u nje i u njezinih saveznika. Nauka, za koju vojuje osim pravde rječitost branitelja, kakav je gospodin Sokolov, sigurna je za svoj uspjeh. Raduje me, te mi se dala prilika, da opetujem želje, koje je francuska vlada vazda gajila za konačni triumf stvari, koja ujedinjuje za se tolike francuske simpatije.

Iz Palestine.

Granice Palestine. Prema vijestima lista »Judisze Folk« od 23. septembra pribivat će profesor Weizmann rasprava o granicama između Sirije i Palestine koncem septembra.

Ribarstvo u Palestini. Posebni odbor, koji sastoji od dra. Gureviča, dra. Sultča i Katinke osnovao je ribarski kartel, koji je početkom septembra počeo raditi i zaposluje poglavito židovske

ribare. Društvo posjeduje dva motorna broda na kineretskom jezeru. Građi se veći motorni brod za službu između Hajfe i Bajruta. Kani se graditi još daljnja dva broda, koji će ići sve do Egipta. Komisija kani obrazovati pomorske pionire za maritimnu službu, ribare, mornare itd.

U mjestu Tantonah sa velikim gradjevinama, koje je poklonio barun Rotschild, osnovala je gornja komisija ribarsko selo.

Sitne vijesti iz Palestine. Grčki parlamentarac Gofinas izradio je osnovu za osnutak kolonije grčkih Židova u Palestini, za koju pribire sredstva.

Predsjednik »Ahuzat-Cijon«, Rosenblatt, saopćio je amerčkoj cijonističkoj organizaciji, da će jedna od kolonije, koje će se u Palestini osnivati, nositi ime »Balfourija« u znak hvale za ministra Balfoura.

Vijeće Tel-aviva pozvalo je strukovnjake, da izrade osnovu za električnu rasvjetu i grijanje u Tel-avivu.

Učitelj Thomas izradio je stenografski sustav jevrejskoga jezika. Prije rata sastavio je Ben Izrael skraćeno jevrejsko pismo.

(J. P. Z.) Upravitelj berlinske sveučilišne knjižnice, dr. Henrich Lowe, imenovan je po londonskom cijonističkom odboru glavnim bibliotekarom za jeruzalemsku narodnu biblioteku. Njegova će zadaća biti, da pripravi i uređi tu biblioteku za buduću jevrejsku univerzu u Jeruzalemu.

— Pravosudni odsjek palestinske uprave saopćio je predsjedniku društva Sefatenu Ben Jehudi, da se jevrejski jezik priznaje sudskim jezikom kod svih mirovnih sudova.

— Dr. Mossinson imenovan je direktorom, a dr. Bogračov zamjenikom direktora gimnazije u Jafi.

Iz Jugoslavije.

Jedan nemio incident na Jugoslavenskom Ženskom Kongresu. Dne 21., 22. i 23. septembra održan je u Beogradu prvi kongres svih žena iz celog kraljevstva SHS. Na kongresu su učestvovala izaslanice ženskih društava iz svih krajeva naše mlade države, među ostalima i izaslanice beogradskog Jevrejskog Ženskog Društva, društva »Dobrotvor« i zagrebačkih jevrejskih ženskih društava.

Rad kongresa za dva prva dana potvrdio je jednu vrlo priyatnu činjenicu: apsolutnu slogu i podudaranje u idejama i odlukama između članica svih družina, koje su umele s retkim taktom da uklone i najmanje razlike u mišljenju, i da učine, da ceo kongres odnese obeležje sklada i ljubavi.

Međutim, trećeg dana kongresa desio se jedan nemio incident. Gđa. Iveković iz Zagreba, čitajući svoj referat »O luksusu«, naglasila je u nekoliko mahova, da su tvoreci i importeri luksusa u našoj zemlji Jevreji, upravo Jevrejke. Jevrejke nose luksuz iz Evrope, daju zarazan i opasan primer svojim sugrađankama, i na taj način truju prostu i skromnu narodnu dušu.

Nalazeći, da su uzroci luksusa čisto ekonomske prirode, da se poreklo njemu treba tražiti mnogo dublje i osećajući se nepravredno napadnute, učesnice na kongresu Jevrejke, izrazile su živo negodova-

nje i protest kod cenjene predsednice kongresa, gđe. D. Hristić. I ma da je gđa. Zofka Kveder (iz Zagreba) odmah izjavila, da se navodi gđe. Iveković nikako ne mogu odnositi na Jevrejke iz stare kraljevine Srbije, za koje se zna, da su bile uvek verne pomagačice u svakom nacionalnom poslu svojim sestrama pravoslavne vere, ipak Jevrejke nisu bile time zadovoljene, želeći da se uvreda trgne sa svih njenih jednovertka. Videći neprijatno raspoloženje kod izvesnog broja članica, gđa. Iveković našla se pobudena, da javno s govornice trgne svoju reč natrag.

Opozivanje svoje uvrede od strane gđe. Iveković izazvalo je prijatan utisak kod svih prisutnih. Od strane Mojsijevaca uzela je reč gđa. Paulina Lebl, profesor ženske gimnazije u Beogradu i izjavila, da je dobivena potpuna satisfakcija, primetila, da se po neispravnosti pojedinaca ne treba donositi sud o celom jednom narodu i naglasila, da su Jevreji uvek bili odani građani država u kojima žive, starajući se, da ne budu nikad poslednji u svima naprednim i dobrotvornim pokretima. Specijalno Srbija svojom plemenitom tolerancijom, zadobila je nepokolebljivu ljubav svih Jevreja.

Na taj način spor je potpuno izravnat.

Na taj prispjeli nam izvještaj imamo da primijetimo ovo: Izvjesne gospode iz Zagreba trebale su da shvate, da im je valjalo, kad su pošle u Beograd, ostaviti svoj antisemitizam kod kuće. Škola antisemitizma bivše monarhije, mentalitet »Reichsposta« i njegovih sljedbenika ne može da naiđe na puno shvaćanje na beogradskome tlu. To su te gospode morale da spoznaju. Gospode kulturnoga Zagreba trebale su bar nasmoći toliko najprimitivnijeg takta, da ne inzultiraju one, koje su pozvale na zajedničko vijećanje u svrhu zajedničkog rada. Tjesnogrudna, nametljivo šovenska intolerancija izvjesnih krugova odaje uvijek iznova duševne veze s prošlošću, za koju tvrde, da su s njome prekinuli.

Protužidovske demonstracije u Zagrebu. U tri maha padali su prigodom raznih manifestacija u Zagrebu na ulici povici protiv Židova. Prvi puta na Zrinjskom trgu, kad su akademikari manifestirali protiv pokusa otimačine Rijeke po D'Annunzi-u. Dostajala je lažna tvrdnja jednog govornika, e je D'Annunzio Židov, da se više: »Dolje sa Židovima!« Bit će, da je isti povod jednakim povicima iz povorke bio prigodom velike manifestacijone skupštine građanstva grada Zagreba na Jelačićevom trgu.

Interesantno je, da se g. D'Annunzio, da opravda svoje imperijalističko nasilje, obara na Židove, apelujući na Srbe, Hrvate i Slovence radi uspostave »sporazuma«.

Ovakvo neki elementi apeluju besramno, bez kakva osnova, na najniže instinkte tražeći krivce, gdje ih nema, kao da idu za tim, da odvrata pozornost naroda i njegovu ogorčenje od pravih krivaca. To bača neobično svjetlo na manifestacije, koje bi morale biti dostojne i ozbiljne, a prije svega ne bi se smjele svraćati na strampućiće laži, jer se time pobuđuje dojam, da ih neki elementi hoće zloupotrijebiti za svoje instinkte rasne mržnje. Da su gospoda D'Annunzio i Sem Benelli doista Židovi, kako nijesu, i onda je teško dokučiti,

zašto se u njima vidi istaknutije nosioce imperijalizma, kad ih je Italija puna.

Očito neki nečudoredni elementi, bez pravog osjećanja, što od njih traži narodno dostojanstvo, time dokazuju, kako nemaju nikakvog shvaćanja za ozbiljnost časa.

Istog se sredstva apelovanja na najniže instinkte latije i oni, koji su u ime solidarniteta proletarijata dne 4. x. mj., kad su Židovi izlazili iz sinagoge, na Jelačićevom trgu vikali protiv Židova. Povod je tim demonstracijama bio taj, što se tobože židovski bankovni činovnici iznevjeriše štrajku bankovnih činovnika. Ne zalazeći u pitanja opravdanosti toga štrajka hoćemo tek da istaknemo krajnje činičko izazivanje rasne mržnje, gdje svaki iole upućeni zna, da su se židovski bankovni namještenici u jednakoj mjeri pridružili štrajku kao i drugi, a da među onima, koji su napustili štrajk, ima i sarazmjerno kud i kamo više nežidova. Štrajk kan da se izjalovljuje — i evo traži se krivac. Treba štrajk učiniti popularnim: — dobaci dakle publici Židove! Koji to čine, to su oni, koji se pridružiše sindikalnom pokretu treće internacionale, koja je kozmopolitska i zaziire od rasne mržnje. Dokaz, da su instinkti jači od programa. Vode pokreta bankovnih činovnika prikazale su u početku štrajka g. Weissmajera »Hindenburgom« bankovnih direktora. Tendencija je očita. Ne misle li inicijatori ovakvih niskih borbenih sredstava, da time počinjaju sami grdnu nevjeru na židovskim drugovima i družicama u štrajku?

Tečaj za jevrejski jezik. U Zagrebu otvorit će se tečaj za jevrejski jezik. Pozivaju se s toga svi oni, koji bi željeli učestvovati u kojem tečaju, da se najkasnije do 15. oktobra prijave u uređništvu Židova, Ilica 31, gdje će saznati sve uvjete. Tečajevi započeti će 19. oktobra.

Izbori za Izrael, bogoštovnu općinu u Varaždinu, provedeni su u nedelju, dne 7. rujna t. g. po podne, te su izabrani: Uopćinski odbor: gg. Broch Albert, Blau Hinko dr., Blühweiss Hinko, Deutsch Artur, Ernst Teodor dr., Herzer Hemann, Höngsberg Hermann, Krajanski Artur dr. Moses Hinko, Moses Mavro, Pulgram Oskar dr., Spitzer Milan i Weinberger Otto, a zamjenicima gg. Berger Teodor, Blühweiss Albert, Goldberger Arnold i Weissfeld Hugo, dok su u Bogoštovno vijeće izabrani: gg. Deutsch Ignatz iz Ivanca; Dragoner Jakob, Ernst Aleksander dr., Glücks Jakob, Herman Rudolf dr. Marić Vladimir, Mayländer Albert iz Varažd. Toplica, Poljak Bernardo, Rosenberg Ignatz, Schlenger Jakob, Schönwald Alfred, Schönwald Josip, Schwartz Lavoslav, Strauss Žiga, a zamjenicima gg. Deutsch Rudolf dr., Gold Markus, Heinrich Armin i Schlenger Levin. Dne. 23. rujna održavana je pod predsjedanjem dobnog predsjednika Alberta Brocha konstituirajuća sjednica, kojom se je prilikom konstituirao odbor kako slijedi: Predsjednik Dr. Hinko Blau, podpredsjednik Dr. Edo Spitzer, treći član predsjedništva Dr. Teodor Ernst, tajnik Dr. Oskar Pulgram, blagajnik Hinko Moses; predstojnici hrama Otto Weinberger, Milan Spitzer, Mavro Moses; Općinski ekonom Artur Deutsch i konačno nadzornik kora Dr. Artur Krajanski. — Izborna borba vodila se je na platformi promjene pravila naročito uki-

nuća kurijalnog izbornog reda i promjene poreznog cenzusa, budući da u okviru dosadašnjeg poreznog sistema nije bilo moguće udovoljiti finansijskim potrebama općine. U tom je pogledu borba sasvim uspješna, jer su, sa izuzetkom bivšeg predsjednika Alberta Brocha, sva »stara gospoda« iz odbora eliminirana.

Nu i ako izabrano zastupstvo po svome sastavu pruža garanciju, da će znati i htjeti dokrajčiti sa dosadanjim reakcionarnim sistemom, to ipak sa gledišta nacionalno-židovskog ne možemo biti zadovoljni, jer su u općinski odbor ušla samo 3 cionista, koji u stanovitim slučajevima mogu računati na razumijevanje još 2—3 odbornika, dok je većina bezuvjetno konservativno-asimilantska.

Ludbreg. Izbor odbora mjesne organizacije. Dne 14. rujna održala se glavna skupština društva »Agudat Cijon«. Nakon izvještaja predsjednika i tajnika o dosadašnjem radu, te podjeljenja apsolutorija starom odboru, izabran je ovaj novi odbor: Predsjednik, cand. ing. Julijo Weinreb; potpredsjednik, Artur Scheyer; tajnici: Rudolf Appler i gđica Gizella Deutsch; blagajnica Zora Weinreb; povjerenik ž. n. f. rabin J. L. Deutsch; odbornici: Aleksandar Singer, Hinko Hirschsohn i Makso Scheyer. No-

voizabrani predsjednik razložio je u kratkim crtama budući rad društva, te osobito istakao potrebu učenja jevrejskog jezika. Iza toga držao je prvo predavanje novi predsjednik. U odlučnom govoru razlagao je stanje Židova u galuti. Predavanje primljeno je s velikim odobravanjem.

Osijek. Omladinski pokret. Židovsko omladinsko društvo »Kaveret«, kojemu su pristupili: Omladinska sekcija fer. kluba »Bar Giora« i »Mirjam«, održalo je 7. septembra svoju konstituirajuću glavnu skupštinu. Nakon pozdravnih riječi predsjednice »Mirjama«, sum. Melle Klein i predsjednika »Bar Giora«, sum. Jehude Baneta, razvio je sum. Fric Lederer program, po kojem bi novo naše društvo imalo da djeluje. Omladina, koja je bila brojno sakupljena, pratila je sa interesom i povlađivanjem vanredno zanimiva razlaganja sum. Lederera, koji je nakon debate uzeo dalje riječ, da referiše o podlozi, na kojoj će naše novo društvo da stoji. Sav će pokret biti vođen u novom duhu, bez formaliteta i fraza. Društvo smije da sastoji samo iz zaista naših omladinaca, kojima će geslo biti naše ime »Kaveret« (Pčelinjak), samo s tom razlikom, da ne će biti trutova.

U prvoj se je odborskoj sjednici na skupštini izabrani odbor konstituirao ova-

ko: predsjednik Fric Lederer, potpredsjednici Mella Klein i Jehuda Banet, I. tajnik Ašer Kišieky, II. tajnik Vilim Grün, knjižničar Mirko Krausz, blagajnik Lav Engel, povjer. nacij. fonda Jichak Kohn, odbornici S. Ritscher, Hella Platzner, Pavao Goldfinger i Gustav Steinitz. Djelovanje ovog društva već je započelo.

Književna objava. Ove nedjelje izašle su u vrlo lijepoj opremi »Sabatske priče« od dra. phil. I. Altarca. Knjiga stoji 10 K. bez poštarine. Umoljavaju se sva društva i pojedinci, koji bi htjeli da naruče priče, da novac unaprijed šalju na adresu: Židovsko narodno društvo u Zagrebu, Ilica 31. III. kat.

Zaruke. Naš sumišljenik gosp. inžinir Oskar Grof zaručio se s gospođicom Lolom Sternberg iz Sarajeva. Srdačno čestitamo!

Slike s omladinske konferencije u Brodu dovršene su. Umoljavaju se svi, koji bi željeli slike, da pošalju K 40 za svaku sliku na adresu Rudolf Fuchs, Brod n. S.

Liječnička vijest. Dr. B. Stein ordinira za interne bolesti dnevno od 2—3 sata poslije podne, Zrinjevac 16, prizemno.

Tiskovnom fondu darovao je g. Albert Vojko Fischer K 20.

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda (Keren kajemet lejisrael) za Jugoslaviju.

Svrha je Židovskog narodnog fonda da u Palestini kupuje i stiče zemljište, koje će ostati neotuđivim imetkom židovskog naroda. — Žid. narodni fond utemeljen se na V. cion. kongresu god. 1901. i posjeduje već oko 18. milijuna franaka. Prihodi neprestano rastu, a iznosili su god. 1918. oko 2 i pol mil. franaka.

Kostajnica: Hinko Lederer	50.—
Pregrada: Makso Gostl, Sopot	30.—
	1303.—

Samoopozovanje,

Banjaluka: Poslala Bukica Nachmias: po 10 Ernestina Poljokan, Moric Gottlieb, Levi Leon, po 6.— Isidor Lichtenstein, Rafael Levi, po 5.— Aron Salom, Leop. Kohn, Jeanette Eisenberg, Flora Löwy, po 3.— Jos. Nachmias, Herman Steinlauf, Jakob Pesach, po 2.— Ela i Leon Poljokan, Ernestina Gottlieb, Hani i Flora Salom, Bukica Nachmias, Sultana Nachmias, Rosa, Rachela i Matilda Nachmias, Salamon i Avram Altarac, Israel Steinlauf, Janka i Gisela Quittner, Filip Hoffmann, Sarina Papo, Ela Herzler, Lina Berger, Iso, Zadik, Isidor, Rachela, Rafael, Bukus, Albert, Angela Löwy	125.—
Bograd: Povjereništvo žid. nar. fonda	20.—
Ruma: Po »Teodoru Herzl«, Ilona Herškováć 6.— Charlotta Stelzer 2.— Aleksander Popper 15.— Oskar Wessel 60.— Rikard Wessel 8.— Jos. Salamon 6.— Sam. Wessel 60.— 157.—	
Zagreb: Po »Benot Cijonu« 131.—, dr. R. Rosner 5.— 136.—	
Koprivnica: Milan Scheyer 4.— Šandor Reich 8.— J. Hirschler 6.— E. Hirschler 10.—, dr. A. Hirschberger 4.—, I. Hirschler 2.—, M. Wintermätz 8.—, Z. Kollman 4.—, O. Hirschler 10.—, D. Deutsch 4.—	60.—
	498.—
Škrabice.	
Tuzla: Zaloscer 60.—, dr. Konstantin 30.—, Rosa Pesach 20.—	110.—
Zemun: B. Becherano	33.—
Vukovar: Merner 31.—, Guttman 12.04, Goldstein 1.40, Löwensohn 50.—, Schwartz 2.70 97.14	
Zagreb: Vilim Mayer	60.—
	300.—

Adresa za dopise: Ilica broj 31. I. kat. Uredovno vrijeme od 9 do 12 prije podne i od 2 do 5 poslije podne. — Novac se šalje na Banku za trgovinu obrt industriju d. d. Zagreb, za račun Ž. N. F. s naznakom svrhe.

Zlatna knjiga.

Križevac: Prigodom zaruka Štefe Hirschl-Ferdo Schwarz sakupljeno n. i. istih	500.—
Zagreb: Štefa Steiner n. i. Side Weiss	20.—
	520.—

Masline.

Banjaluka: Elsa Panzer sakupila kod vjenčanja Münzer-Jettre n. i. istih u gaj Joh. Thau	66.—
Bos. Brod: Na Herzl-dan sakupljeno po 130.— dr. Inž. A. Werber, po 100.— Strassberger, Alfred Goldberger, po 50.— Terezija Goldberger, Melita, Julijo i Silvio Goldberger, po 20.— Blanka Levi, F. Finzi, po 10.— Regina Finzi, Naftali Pesach, Jakob Friedman, Regina Finzi, Leon D. Pesach, Auerbach, Flora Finzi, Regina Schleicher, po 5.— M. Pesach, N. Pesach 560.—	
Ruma: Po »Teodoru Herzl« Jenő Gyenes 50.—, Mariška Roth i Jenő Schwarz 60.—, Josip Unterberger 80.—, N. Deutsch, Beograd, 20.—, sve u vrt društva »Teodor Herzl«	210.—
Zemun: A. Singer umjesto čestitke Belji i Žigi Neumann	20.—
Rijeka: Za otvorenje vrta pok. Feliks Landau daruju: R. W. Landau 150.—, po 50.— S. Wortman, Feri Reich, Mattersdorfer	300.—
Daruvar: Za potpise dr. I. Altarza sak. 20 maslina n. i. dr. Isaak Altaraz u vrt Estere	200.—
Vukovar: Prigodom zaruka Stein-Kohn sakupio Rudi Frank n. i. Ružice Stein u Herzl-šumu	154.—
Tuzla: Henrieta Thau na dan godišnjice smrti n. i. Franjo Thau, Jöna i Sara Frauenglas, Osier Mamčica Thau, J. Frauenglas u gaj Joh. Thau-a	40.—
Koprivnica: Leo Hirschler n. i. Marta i Lizika u Herzl-šumu	20.—
Zagreb: Hilda Stern u znak za učinjenu uslugu dr. Beno Stein 20.—, društvo antialkoholi-	

čara n. j. Moric Finci 30.— u gaj dra, Lichta.
Prigodom zaruka Anka Lederer—F. Trautman
sak. n. j. istih u gaj Gj. Hermanna 100.— 150.—
Kostajnica: Hinko Lederer umi. čestitke
Anki Lederer 2 masl. u gaj Gjure Hermana 20.—
1740.—

Nahla.

Banjaluka: Lina Berger sakupila kod vjen-
čanja Isidor Levi-Reiner 141.—
Višegrad: Židovska čitaonica 1000.—
Doboj: Poslao Sam. Elazar po 50.— Avram
Abinun, Moše L. Poljokan, Braća Zečić, N. N.
po 40.— Hafir Ahmed, po 20.— Albert L. Po-
ljokan, Lukić Stojan, Olga Baruhic, Bukus Ela-
zar 320.—
Zemun: Za nadjenu novčarku daruje Mina
Bondy 50.—, Edit 25.— maloj Vilnici za spa-
šenu dozu 10.—
1571.—

Prinosi za „Nordauov grad“.

Beograd: Kod svatova Ovadica sak. Beraha
i Alkalay 110.—, kod svatova Alkalay-Bejosif
136.— 246.—
Zemun: Johan Sonnenberg 60.—
Zagreb: Arpad Weiller 20.—, Albert Dragoner
100.—, N. N. za buržoasku vožnju u autu 50.—,
Herzog izg. okladu 10.—, Dr. Hugo Bauer
skrbnički trošak 5.30 185.30
Križevac: Na svatovima Grete Neumann—
Robert Schwarz sak. Slavko Fürst 700.—
Rijeka: Oskar Berger 20.—
Vukovar: Ernest Deneberg 15.—
Koprivnica: Jeanetta i Maks Mayer 200.—
Kostajnica: Hinko Lederer kod izmjene
novca S. Kabiljo 50.—
Bjelovar: Hermina Singer Vel. Gredice 12.—
1488.30

Obnova Palestine.

Zagreb: N. N. 5.—
Zemun: Martin Schlesinger 4.—

Kolonija Členov.

Zemun: Herman Markus 15.—

Pionirski fond.

Beograd: Neduška Albahari sak. kod vjenča-
nja Alkalay-Almuslino 220.—, Mara Beracha
sak. na prstenu Alkalay—Bejosif 170.— 390.—

Za žrtve pogroma.

Zagreb: N. N. 100.—
Bos. Brod: Poslao inž. dr. A. Werber: hrv.
kreditna banka 100.—
200.—

Pregled.

Unišlo je dakle iz Hrvatske, Slavo-
vonje i Dalmacije . . . . . K 4.816.44
Iz Bosne i Hercegovine . . . . . K 2.362.—
Iz Srbije . . . . . K 656.—
Ukupno K 7.834.44

Unišlo je dakle od 1. januara 1919. do
8. oktobra 1919. sveukupno K 321.736.49

RUŽICA STEIN
JOSIP KOHN
zaručeni 172
Vukovar, u mj. rujnu 1919. Vinkovci.

OLGA POLLAK
JOSIP ŠALAMON
vereni. 173
Ruma u mj. rujnu 1919.

ŠTEFA HIRSCHL
FERDO SCHWARZ
zaručeni.
Križevci 174 Zagreb

ANKA LEDERER
FRANJO TRAUTMAN
zaručeni.
Srp. Kapela 175 Murska Sobota.

ANICA SZIGETI
HUGO FLESCH
zaručeni.
Zagreb 176 Podused

ALBERT VOJKO FISCHER
RAHEL JENI FISCHER
vjenčani
178 Zagreb, 5./9. 1919.

PAULA STEIN
ADOLF WEINBERGER
zaručeni u rujnu 1919.
Vukovar 179 Otok

GOLDINA POLJOKAN
ALBERT ABINUN
vjenčani u septembru 1919.
Modrić 180 Sarajevo

JOSIP BRÜLL
špediterska radnja
ZEMUN
Bežanijska ulica 22. 147

NA VELIKO NA VELIKO

MANUFAKTURNE ROBE

NUDJA UZ JEFTINE
CIJENE TVRTKA

I. DRAGONER,
ZAGREB, ILICA 21. (dvorište)

KONZUM D. D.
ZA PROMET SA ROBOM.
ZAGREB, Ilica 37.
Telefon 23-48, brzojavi „DIONKONZUM“
Prodaje sve vrsti koloni-
jalne i specerajske robe
na veliko.

169

Goriva drva

I. vrsti imadem i držat ću stalno
na skladištu i to piljena i cijepa-
na, na hvate i vagone. Za-
jamčujem brzu i točnu izvedbu
cijenjenih narudžaba, za koje
najučtivije molim.

Skladišta:

Savska cesta 58. i Tratinjska cesta 21
Telefon 23-50.

SIMON KRON

Dr. Žiga Bauer, Sarajevo
ordinira za ženske bolesti.
Vojvode Stepe obala 24^A
(nad „Židovskom bankom“).
145

TRGOVINA POKUŠTVA
JULIO SINGER
ZAGREB, ILICA 52.
TELEFON 19-26.

SCHOTTEN I DRUG

Vrhovčeva ulica ZAGREB Vrhovčeva ulica

Prodaja vreća.

Kupuje sve vrste rabljenih vreća
:-: uz najvišu dnevnu cijenu. :-:

168

Norbert Weiss

Agenturna i komisijonalna radnja

ZAGREB

Bakačeva ul. 4. — Telef. 733

Nudja kolonijalnu i
specerajsku robu sa
skladišta u Zagrebu. 128

HATIKVA DOPISNICE

zdalo žid. akad. društvo JUDEJA
dobivaju se kod

Povjereništva žid. narodnog fonda
ZAGREB, Ilica 31.
Cijena 2 K po komadu.

Skladište svakovrstne
manufakturne robe, ča-
rapa i rubaca (mara-
--: mica) na veliko --:

A. Schrenger

== Zagreb ==

Baruna Jelačića ul. 2.
Telefona broj 20-89.